

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrť leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 21. septembra 1864. ~

Gospodarske stvari.

Kako gospodariti, da kmetijstvo več dohodkov donaša?

Iz poljskih pridig dr. Stöckhardt-a.

Tri reči so, ktere pripomorejo k temu: 1. Obila in prava živinska klaja, 2. zdrava klaja in zdravo rastlinstvo, 3. rodovitne polja in senožeti.

V poprejšnjih časih so gospodarji veliko preveč živine v primeri s klajo redili, kar tū in tam še dandanašnji mnogi počenjajo. Tem nasproti so jeli pa vendar-le nekteri, se vé da umniši gospodarji, manj živine imeti in jo bolje krmiti, ker so se prepričali, da jim po tej poti gospodarstvo več dobička donaša, kakor poln hlev bornih repov.

Vsako živinče potrebuje za življenje svoje, da diha, se potí itd., najmanj polovico tega, česar povžije. To-liko več pa je krme treba, ako se živina slabo glešta, po redu ne krmi ali če v premrzlem hlevu stoji. Kar živina redivnega živelja po dihanji, potenji ali prav za prav po mrazu pogubi, to ji primanjkuje pri reji, pitanju in na gnoji; zakaj kakoršna krma, takošni gnoj; kdor svojo živino slabo redí, si bo tudi le slabega in pustega gnoja pridelal.

Da se ti živina poredí, da bo tolsta in da ti bo vrli in boljši gnoj dajala, daj ji zraven sená, detelje in slame, tudi zrnja vmes; boš vidil, da jo boš dobro opravil. Res, da se gospodarji dolgo časa niso prepričati dali, kaj obila in dobra klaja pri živini zdá; zdaj se jim vendar oči odperajo.

Neki gospodar na Renu, kteri že veliko veliko let koščeno moko ali v moko zmlete kostí za gnoj rabi, slovi s svojo lepo in rejeno živino, kakor tudi z rodovitnim poljem, krog in krog. Ko ga je marsikter rado-veden kmetovavec poprašal, kako ravná, da se mu živina tako dobro ponaša in polje bogate dohodke obrodi, mu skor ni družega svetoval, kakor da naj število živine za nekoliko repov zmanjša, ostalo pa s toliko klajo redí, kakor popred vso. Gotovo je, da živina kmetovavcu tudi poleti viši dobičke donaša, ako je bila pozimi dobro in še bolje rejena, kakor je na videz treba bilo. Vsak gospodar se bo pa o tem najbolj sam prepričal, ako si zapisnik napravi, v ktereга zapisuje, koliko se mleka dan na dan namolze. Če natanko ne zapisuje, se lahko zmoti, koliko dohodka ima od ene ali druge krave.

Če se pšenično zrnje sežge, je v pepélu skor zgol koščeni prah, manj ga je v sežganem senu, še manj pa v slami. Anglež to dobro vé, in daje tudi mladi živini take klaje, iz ktere se kostí delajo, angleška živina ima sicer dobre kostí, pa ozke ceví v kostéh; živina močnih kostí družih dežel pa ima široke

ceví. Ravno iz tega se vidi očitno, da angleška živina na drobnih kostéh ima bolj debelo in tolsto mesó, kakor živina družih krajev na debelih nogah.

Gospodar ne računi prav, če dá travo in drugo klajo popolnoma dozoreti, ker prava redivna moč v rastlinah kipí od spodaj gori do semena, ktero se ob košnji otrese in pogubi. Zato tudi krompir ima manj gnjilca v sebi, kakor seno in detelja. Gosp. Haubner je skušnje v tej reči z ovci delal; redil jih je namreč s samim krompirjem, pa se mu niso poredile; v njih gnoji pa so se nahajali drobci od štirke; ko pa je krompirju nekoliko lanénih preš primešal, so se ovce po tej krmi ne samo vrlo poredile, tudi gnoj se je jako jako zboljšal. Največi pogrešek pri kmetijstvu ali prav za prav pri živinoreji je pa ta, da se ji premalo take klaje poklada, ki ima obilo gnjilca v sebi. Obilo gnjilca je v ogrščini moki, v zeleni ali sirovi klaji, v detelji, v otavi več kakor v senu; planinski pastir to dobro vé in obraja otavo več kakor senó. V Švajci kosijo po tri- ali štirikrat na leto dobro pognojene travnike. Pri nas pa tū in tam gospodarji zagovarjajo pozno košnjo s tem, da pravijo, da trava, ako popolnoma dozori, seme osuje in travnik ž njim obseje. To je pač zmota ali prazna misel. V Flandrii ne pusté nikdar, da bi jela trava cvesti, ampak jo poprej pokosijo, in pravijo, da se travnik le po zgodnji košnji in gnojenji čvrsto obraste in zakorenini. Pri nas morajo večidel le vrabci gnojiti. Tako imenovano zrelo senó ni vredno družega imena, kakor „senena slama.“

Prav mlada detelja je najboljša, če se med rezanco živini poklada, ker ima preobilo gnjilca v sebi in je žitu enaka. Zato je tudi napačno, ako se preveč frišne detelje živini poklada; vsak gospodar bolj opravi, če sirovo deteljo s suho pičo meša, in kakor zimsko klajo s slamo pomešano živini poklada.

Vse, kar je tukaj v zboljšanje živinoreje rečeno, veljá najbolj za mlado živino. Ako se živina v mladosti slabo redí, ne bo nikdar nič posebnega iz nje.

Kar od živine veljá, veljá tudi od rastlin. Ako se rastlinstvu v mladosti kviško ne pripomore, bo ravno tako malo prida, kakor živinče, če se v mladosti zamori. Ako ne dobiva obilo in redivne krme, ne bo nikdar veliko vredno.

Gospodarske skušnje.

* Nova nadloga kmetijstvu. V južni Rusii nagaja gospodarjem zdaj neko hrčkovo ali skrčkovo plemo (Hamsterart, mus cricetus), ktere Rusi agroške imenujejo. Nahaja se te živali sém ter tjé toliko, da so pokončali vso žetvo. Ta žival se razširja iz izhodnjih krajev v zahodnje, in je lani že poljsko mejo prestopila. Podobna je podlasici, le glava ji je večja in širja; po